

บทบาทของการ เสริมแรงในการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่อง
ให้กับนักเรียนคอยสัมฤทธิ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต

ภาควิชาจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

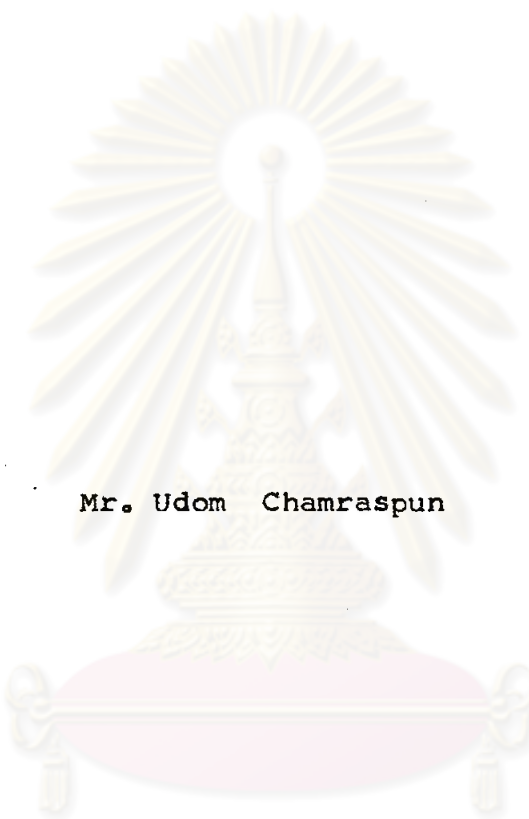
พ.ศ. 2525

ISBN 974-561-426-2

008267

i 18238051

THE ROLES OF REINFORCEMENT IN THE DEVELOPMENT OF CONTINUING MOTIVATION
OF UNDERACHIEVING PUPILS

Mr. Udom Chamraspun

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy

Department of Psychology

Graduate School

Chulalongkorn University

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์   บทบาทของการเสริมแรงในการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องให้กับ
 นักเรียนค้อยส์มฤทธิ
 ชื่อนิสิต   นายอุคม จาร์สพันธ์
 อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
                                   รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชาวุช
                                   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพร อุวรรณโน
 ภาควิชา   จิตวิทยา
 ปีการศึกษา   2524

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายหลักที่จะศึกษาบทบาทของการเสริมแรง 2 แบบ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องในกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนให้กับนักเรียนค้อยส์มฤทธิ คือ แบบที่ 1 ให้การเสริมแรงและรายงานให้ผู้ปกครองทราบ ประกอบด้วย (ก) ป้อน ผลกลับทางบวกพร้อมคำชม และใช้อุปกรณ์การเรียนที่มีราคาเพิ่มขึ้นตามลำดับเป็นตัวแทนเสริมแรง (ข) ใช้แผนการเสริมแรงแบบอัตราส่วนแปรผันที่เพิ่มอัตราการตอบสนองต่อการเสริมแรงขึ้นเป็นลำดับ (ค) ใช้เกณฑ์การเสริมแรงแบบกลุ่มร่วมมือ และ (ง) มีจดหมายรายงานให้ผู้ปกครองทราบเพื่อให้กำลังใจอีกทางหนึ่ง แบบที่ 2 ให้การเสริมแรงเพียงอย่างเดียว ประกอบด้วย (ก) ถึง (ค) ในแบบที่ 1 ตัวแปรตามคือแรงจูงใจต่อเนื่องในกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนซึ่งได้จากการวัด 3 ตัวแปรเกณฑ์ ท่อไปนี้คือ (1) การเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง (2) ความต้องการร่วมกิจกรรมในอนาคต และ (3) การใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง

ผู้รับการทดลองเป็นนักเรียนค้อยส์มฤทธิที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเทศบาล จังหวัดอุดรธานี จำนวน 54 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 18 คน

ผู้เข้ากลุ่มตามเพศและระดับความสามารถ จัดเข้ารับการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องในกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรงแบบที่ 1 แบบที่ 2 และไม่ได้รับการเสริมแรงแต่อย่างใด (กลุ่มควบคุม) โดยการสุ่มกลุ่มเข้าเงื่อนไข สมมติฐานการวิจัยมีว่า นักเรียนค้อยสัมฤทธิ์กลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรงแบบที่ 1 มีแรงจูงใจต่อเนื่องซึ่งวัดโดยการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง ความต้องการร่วมกิจกรรมในอนาคต และการใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง สูงกว่านักเรียนค้อยสัมฤทธิ์กลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรงแบบที่ 2 และกลุ่มที่ไม่ได้รับการเสริมแรงแต่อย่างใด ตามลำดับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า (1) นักเรียนค้อยสัมฤทธิ์กลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรงแบบที่ 2 มีการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรงแบบที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ยังไม่แน่ชัดว่าสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการเสริมแรงแต่อย่างใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผล ส่วนกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรงแบบที่ 1 กับกลุ่มที่ไม่ได้รับการเสริมแรงแต่อย่างใด มีความต้องการทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างไม่แตกต่างกัน (2) นักเรียนค้อยสัมฤทธิ์ที่ได้รับการพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรงแบบที่ 1 แบบที่ 2 และกลุ่มควบคุม มีความต้องการร่วมกิจกรรมในอนาคต และการใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างไม่ต่างกัน (3) การเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างและการใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ความต้องการร่วมกิจกรรมในอนาคตไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างหรือการใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง

2

Thesis Title   The Roles of Reinforcement in The Development of
                         Continuing Motivation of Underachieving Pupils

Name   Mr. Udom Chamraspun

Advisors   Associate Professor Prasarn Malakul, Ph.D.
                         Associate Professor Chaiyaporn Wichawut, Ph.D.
                         Assistant Professor Theeraporn Uwanno, Ph.D.

Department   Psychology

Academic Year   1981

ABSTRACT

The main purpose of this study was to investigate the roles of two types of reinforcement in developing continuing motivation in learning activities of underachievers: Type I using reinforcement and home-report, consisted of (a) positive feedback, praise and increasing prize reinforcers; (b) variable ratio, with stretching the ratio of responses, schedule of reinforcement; (c) cooperative group reinforcement contingency; and (d) home-report to elicit parents' praise and approval. Type II using reinforcement only, consisted of (a), (b) and (c) from Type I. The dependent variable was continuing motivation in learning activities defined by three criterion variables: (1) selection of the activity at any free-time; (2) desire to perform the activity in the future; and (3) attention given to the activity during a free-time period.

The subjects were 54 underachievers from Pratom Suksa VI of a municipal school in Changwat Udonnathani. Three equal groups were formed by stratified random sampling by sex and ability. The groups, then, were assigned randomly to one of two types of reinforcement and a no-reinforcement (control group) conditions. It was hypothesized that continuing motivation as measured by selection of the activity at any free-time, desire to perform the activity in the future, and attention given to the activity during a free-time period, of underachievers who received Type I reinforcement would be higher than those who received Type II reinforcement and those who were in the control group, respectively.

The results showed that (1) The underachievers who received Type II reinforcement were significantly higher in selection of activity at any free-time than those who received Type I reinforcement, however, the underachievers who received Type II reinforcement was not conclusively higher in this measure than those who were in the control group. This point depends on the statistical procedure used. Additionally the underachievers who received Type I reinforcement were not found to be different from those who were in the control group, (2) The desire to perform the activity in the future and attention given to the activity during a free-time period of the three groups of underachievers were not significantly different, (3) There was significant correlation between the selection of the activity at any free-time and the attention

given to the activity during a free-time period, but the correlations between the desire to perform the activity in the future and the selection of the activity at any free-time or the attention given to the activity at a free-time period were not statistically significant.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ก็เพราะผู้วิจัยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับความคิด
ในด้านต่าง ๆ การตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนให้กำลังใจและความอบอุ่นใจด้วย
ความปรารถนาดียิ่ง จากอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร
มาลากุล ณ อุษยา รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชชาวุธ และผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ธีระพร อูวรรณโณ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณ
ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล 3 บ้านเหล่า อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะครูสายประถมปีที่ 6 ที่ให้ความร่วมมือในการ
ดำเนินการวิจัย นักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ปีการศึกษา 2524 ของโรงเรียนดังกล่าวที่ได้
ความร่วมมือเป็นผู้รับการทดลอง คุณกรรณิกา มาลากุล คุณทองออน ศันตะสุต คุณนิสา
ทับทิม คุณบุษนารถ สะอาด คุณเนาวรัตน์ ศรีจันทร์ คุณมิ่งอร สุ่มมาตร คุณประเสริฐ
เป้าหล่อเพชร คุณพรพิมล วัฒนะ คุณมาลินี ส่งสายขอ คุณสุภาพร บัณเียน และคุณ
สุรพล แซ่จั้ง นักศึกษาวิทยาลัยครูอุดรธานี ที่ร่วมมือช่วยงานวิจัยอย่างเต็มที่ อาจารย์
สิรพงศ์ จำรัสพันธุ์ ที่รับทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้วิจัยและให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ อีกมาก
คุณเข้มข้อย ไตรรัตน์ ที่ทุ่มเทกำลังกายและใจจัดพิมพ์ต้นฉบับ เพื่อน ๆ และบุคคลอื่นที่ไม่ได้
กล่าวชื่อนามอีกมากที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา และที่สำคัญยิ่งคือคุณพ่อ
และคุณแม่ของผู้วิจัย

ในที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ทุนสนับสนุน
การวิจัยครั้งนี้ 9,000 บาท

อุดม จำรัสพันธุ์

พฤษภาคม 2525

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
รายการตารางประกอบ	ฉ
รายการแผนภาพและแผนภูมิประกอบ	ท
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ปัญหาในการวิจัย	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
1. การกำหนดภาวะค้อยสัมพันธ์	8
2. แรงจูงใจต่อเนื่อง	11
3. การเสริมแรง	19
4. ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมแรงกับแรงจูงใจต่อเนื่อง... ..	27
5. การใช้งานเป็นฐานในการเสริมแรง	47
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	50
ตัวแปรของการวิจัย	50
สมมติฐานของการวิจัย	51
ขอบเขตของการวิจัย.....	51
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	52
คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ	52

บทที่	หน้า
2. วิธีดำเนินการวิจัย	55
✓ / กลุ่มตัวอย่าง	55
กิจกรรมสำหรับพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่อง	56
การจัดกระทำตัวแปรอิสระ	57
การฝึกผู้ช่วยงานวิจัย	58
✓ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย	60
✓ การดำเนินการทดลอง	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	73
3. ผลการวิจัย	76
ผลการทดสอบตัวแปรที่อาจมีอิทธิพลต่อผลการพัฒนาแรงจูงใจ ต่อเนื่องในกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียน	76
ผลของการเสริมแรงที่มีต่อแรงจูงใจต่อเนื่องในกิจกรรมเกี่ยวกับ การเรียน	84
4. สรุปและอภิปรายผล	93
✓ สรุปการวิจัย	93
✓ การอภิปรายผลการวิจัย	99
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	108
บรรณานุกรม	109
ภาคผนวก	120
ประวัติผู้เขียน	130

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1	ผลการจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ ค้อยหรือสูง ทั้ง 4 วิธี 10
2	การให้คะแนนแรงจูงใจต่อเนื่องตามวิธีวัดด้วยการผูกมัดทางวาจา ... 17
3	กำหนดการทดสอบความสามารถกลุ่มตัวอย่างขั้นต้น 68
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความสามารถจาก แบบสอบ TOG และจำนวนนักเรียนจำแนกตามเพศ ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม 69
5	แสดงลำดับที่ในการวัดพฤติกรรมใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างของ ผู้รับการทดลองและนักเรียนค้อยสัมฤทธิ์ที่ไม่ได้ร่วมการทดลอง 72
6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถ และผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ 77
7	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ยของคะแนน ความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ 78
8	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนนิสัยใน การเรียนและการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง ก่อนรับการพัฒนา.. 79
9	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ยของคะแนน นิสัยในการเรียนและการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างก่อนรับ การพัฒนา 80
10	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรม การสอนของครูที่ปรึกษาผู้รับการทดลอง 81
11	แสดงการแจกแจงผู้รับการทดลองในกลุ่มต่าง ๆ ตามอาชีพของ ผู้ปกครอง 83

ตารางที่

หน้า

12	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง ความต้องการร่วมกิจกรรมในอนาคตและการใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง	85
13	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เกณฑ์ของแรงจูงใจต่อเรื่องในกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียน	86
14	ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนของคะแนนการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง ความต้องการร่วมกิจกรรมในอนาคต และการใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง	88
15	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของแรงจูงใจต่อเรื่องในกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนโดยรวม	89
16	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ยของคะแนนการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง ความต้องการร่วมกิจกรรมในอนาคต และการใส่ใจกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง	91
17	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างเป็นคู่ ๆ ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์	92
18	เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ผลของการเสริมแรงที่มีต่อการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนกับวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม	101
19	ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของสัมประสิทธิ์แห่งการถดถอยและความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ยของคะแนนการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง	121
20	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการเลือกทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่างเป็นคู่ ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์ ภายหลังการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม	122
21	แสดงจำนวนนักเรียนต่อสัมฤทธิ์ที่จำแนกด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ กัน	125

รายการแผนภาพและแผนภูมิประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 ลำดับชั้นของตัวเสริมแรงกับวัสดุภาวะ	21
2 หน้าที่และประเภทของตัวเสริมแรง	21
3 บั๊ตเสริมแรง	
แผนภูมิที่	
1 แสดงขั้นตอนดำเนินการทดลอง	67

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย